

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkio

23.10.2018

Hallintovaliokunta
sähköpostitse
HaV@eduskunta.fi

Tullin lausunto asiassa HE 202/2017 vp; Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnon antaja

Tulli/tulliylitarkastaja Juha Vilkkio, puhelin 04033 22791; juha.vilkkio@tulli.fi

Lausunto:

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, perustuu esitys pääosin sisäministeriön asettaman siviilitiedustelulakityöryhmän mietinnön pohjalle.

Ehdotuksessa on keskeistä se, että poliisilakiin lisätään siviilitiedustelua koskeva uusi 5 a luku. Siinä säädettäisiin muista siviilitiedustelun tiedustelumenetelmistä (2 §) kuin tietoliikennetiedustelusta, josta säädettäisiin omassa laissaan tietoliikennetiedustelusta (lakiehdotus 2).

Luvun 1 §:ssä määriteltäisiin siviilitiedustelun käsite siten, että se olisi suojelupoliisin suorittamaa tiedonhankintaa ja tiedon hyödyntämistä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ylimmän valtiojohdon päätöksenteon tukemiseksi ja muiden viranomaisten lakisääteisiä kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä varten.

Siviilitiedustelu olisi siis yksinomaan suojelupoliisille kuuluvaa toimintaa. Luvussa säädettäisiin siviilitiedustelun tiedustelumenetelmistä osin eräitä lain 5 luvussa tarkoitettuja salaisia tiedonhankintakeinoja vastaavasti. Lisäksi tiedustelumenetelmiksi säädettäisiin paikkatiedustelu, jäljentäminen, lähetyksen pysäyttäminen jäljentämistä varten sekä tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä. Luvussa säädettäisiin lisäksi tiedustelumenetelmien yleisistä ja erityisistä edellytyksistä, niiden määritelmistä ja muun muassa yksittäisten menetelmien käytön edellytyksistä ja niitä koskevasta päätösvallassa.

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö

23.10.2018

Muutoksia tehtäisiin myös muun muassa poliisilain 5 lukuun, poliisin henkilötietolakiin, pakkokeinolakiin ja oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettuun lakiin.

Poliisilain 1 luvun 1 §:ssä poliisin tehtäväksi määriteltäisiin säännöksessä nykyisin olevien tehtävien lisäksi kansallisen turvallisuuden suojaaminen.

Esitutkintalain 2 luvun 1 §:ään ehdotettavan muutoksen mukaan suojelupoliisi ei olisi enää esitutkintaviranomainen.

Esitutkinta- ja muussa rikostorjuntaviranomaisasemassaan Tullille tärkeä poliisilain säännös on tiedon rikostorjuntaan luovuttamista koskeva ehdotettu 5 a luvun 44 §. Sen 1 momentin mukaan suojelupoliisilla olisi muun muassa velvollisuus ilman aiheutonta viivytystä ilmoittaa keskusrikospoliisille, jos tiedustelumenetelmän käytön yhteydessä ilmeni, että on syytä epäillä niin sanottua ylitörkeätä rikosta, eli rikosta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Säännöstä koskevien yksityiskohtaisten perustelujen mukaan keskusrikospoliisin vastuulla puolestaan olisi huolehtia siitä, että ilmoitus ohjattaisiin edelleen sille viranomaiselle, jolle esitutkinnan toimittaminen kuuluu tai joka päättää esitutkinnan toimittamisesta. Säännöksen tarkoittamista törkeistä rikoksista Tullin tutkintatoimivaltaan kuuluvana rikoksena voi tulla käsiteltäväksi ainakin maahantuontia sisältävä törkeä huumausainerikos. Säännös tosin antaa suojelupoliisin päällikölle mahdollisuuden siirtää ilmoittamista enintään vuodeksi kerrallaan.

Toiseksi, mainitun säännöksen 2 momentti antaisi suojelupoliisille oikeuden ilmoittaa esitutkintaviranomaiselle tiedustelumenetelmällä saadusta tiedosta epäilystä sellaisesta tehdystä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kolme vuotta vankeutta. Tätä ilmoittamisoikeutta koskevaa kynnystä Tulli on työryhmävaiheen lausunnossaan ehdottanut alennettavaksi rikoksiin, joista ankarimmaksi rangaistukseksi on säädetty vähintään kaksi vuotta vankeutta. Tullirikosten osalta tämä tarkoittaisi sitä, että suojelupoliisi voisi ilmoittaa Tullille tiedustelumenetelmiä käyttäen tietoonsa tulleesta epäilystä huumausainerikoksesta, dopingrikoksesta, salakuljetuksesta tai veropetoksesta. Erityisesti rikosnimikkeeseen salakuljetus saaminen mukaan ilmoitusmahdollisuuden piiriin olisi tärkeää sekä toiminnan, että myös lain tavoitteiden kannalta. Salakuljetusrikoksen soveltaminen kytkeytyy usein tuonti- tai vientirajoitusten tai kieltojen määrittämiseen, jotka voivat vaihdella sekä kansallisten että kansainvälisten tekijöiden muuttuessa. Lisäksi salakuljetus -rikosnimikkeeseen voi kuulua hyvinkin laajoja ja merkittäviä kokonaisuuksia maahantuonnin tai maastaviennin alueella.

Tullilla ei ole huomauttamista sen suhteen, että suojelupoliisille olisi tehtävä ilmoitus ennen esitutkinnan käynnistämistä, jos esitutkinta käynnistetään edellisissä kappaleessa käsitellyn säännöksen tarkoittaman ilmoituksen perusteella.

Suoranaisesti Tullia tulisi koskemaan myös poliisilain uuteen 5 a lukuun ehdotettava suojelupoliisin ja muiden viranomaisten yhteistyötä koskeva säännös (55 §). Sen 2 momentin mukaan muut viranomaiset voivat tarvittaessa avustaa suojelupoliisia siviilitiedustelussa. Säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan yhteistyö voisi tarkoittaa esimerkiksi maahantuloon liittyvien rajamuodollisuuksien sivuuttamista silloin, kun se on välttämätöntä siviilitiedustelun paljastumisen estämiseksi taikka hengen tai terveyden suojaamiseksi. Yhteistyötä Tullin kanssa edellyttäneen myös ehdotettavan 5 a luvun 31 §:ssä tarkoitettua vielä perille

Valvontaosasto
OHJAS
Oikeudelliset asiat
Juha Vilkkö

23.10.2018

toimittamattoman lähetyksen jäljentämisvaltuuden käyttäminen silloin, kun kyse on ulkomailta saapuvasta tai sinne lähtevästä lähetyksestä. Lukuun ehdotettavan 62 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan sen tarkoittaman viranomaisyhteistyön järjestämisestä voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella. Tulli on valmis osallistumaan tämän tehtäviinsä oleellisesti vaikuttavan asetuksen valmisteluun.

Myös ehdotettavan tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa annettavan lain mukaisessa tiedustelussa saatavia tietoja voitaisiin sen 17 §:n mukaan käyttää rikostorjunnallisiin tarkoituksiin vastaavasti kuin edellä on selostettu.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa ehdotetaan muun muassa korjattavaksi siinä olevia vanhentuneita viittauksia kumotun tullilain (1466/1994) salaisia tiedonhankintakeinoja koskeviin säännöksiin, mitä Tulli luonnollisesti tukee ja kannattaa.

Tullin käsityksen mukaan ehdotetut muutokset ovat tarpeellisia kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi. Tätä tavoitetta erityisesti tukeva poliisilakiin ehdotettu uusi 5 a luku on käsitteiltään, menetelmiltään, päätöksentekomenettelyiltään jne. riittävän yhtenäinen poliisilain 5 luvussa ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvussa tarkoitettujen salaisten tiedonhankintasäännösten kanssa. Tulli pitää myönteisenä myös sitä, että kansallisen turvallisuuden suojelemiseksi hankittua tietoa voitaisiin laissa säädetyin tarkoin edellytyksin käyttää myös rikostorjunnallisiin tarkoituksiin.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi